

Kotikani on kiva kaveri

On hienoa omistaa kotikani. Kanit ovat seurallisia, liikkuvia, pitkäikäisiä ja erittäin persoonallisia lemmikkejä – eivät todellakaan mitään häkkieläimiä!

Elämä kaniensa kanssa vaatii molemminpuolista oppimista ja ymmärrystä. Kanit eivät sovi kaikille, mutta monesta kaneihin tutustuneesta tulee loppuiäkseen vannoutunut kanifani. Tiedon tarve on kuitenkin suuri. Kanista on liikkeellä paljon paikkansa pitämättömiä myyttejä.

Maailmalla on menossa todellinen kotikanibuumi. Lehdet ja televisio tekevät niistä juttuja ja muotilehtien kuvituksena on kaniensa ympäröimiä mallityttöjä. Amerikkalaiseen [House Rabbit Societyyn](#) ja [The British Houserabbit Association](#). Internet tulvi kanitietoutta: [www-sivuja](#), keskusteluryhmiä ja postituslistoja. Kotikaniensa omistajat alkavat Suomessakin tunnustaa itsensä ryhmäksi, jolla on yhteisiä kokemuksia ja sisäpiirin tietoa.

Tämän esitteen kanikirjoitusten tiedot perustuvat kirjoittajan ja hänen ystäviensä kokemuksiin yhteensä kymmenien kotikaniensa huoltajana sekä kansainvälisen kanifanien yhteisön välittämään uusimpaan tietoon kaniensa terveydestä ja hyvinvoinnista.

Reviiri ja kolo ovat tärkeitä

Kotikanin tyytyväisyyden edellytykset ovat samat kuin sen esi-isän, eurooppalaisen villikanin, joita Keski-Euroopassa edelleen on: tilava, hyvinvarustettu asunto, monipuolinen kuitupitoinen ruoka ja paljon sosiaalisia suhteita. Villikanithan asuvat luolastoissa yhdyskunnittain ja valvovat suurta reviiriä. Yhdyskunnan jäsenten välillä vallitsee hierarkia, joka tarvittaessa tapellaan kohdalleen.

Kotikanille kolon korvaa häkki tai muu oma paikka, jossa se voi ottaa rauhasa päivätorokut. Häkissä ovat tärkeimmät varusteet, nimittäin vessalaatikko, heinähäkki, ruokakuppi ja vesikuppi tai -pullo. Häkin pohjalle sopii maissi- tai kaislamatto, joka toimii samalla purulelluna. Häkin ovi on mieluiten aina auki. Kannattaa muistaa, ettei kania suinkaan saa pitää koko ajan häkissä.

Luolan tuntua häkki saa, kun se peitetään päältä räsymatolla tai tukevalla kankaalla, joka on kiinnitetty kunnolla. Kanit hyppivät korkealle tähyttämään ja vaikka nokosille, ja ilman katon suojausta ne voivat loukata jalkansa häkin pinnojen väliin.

Useimmat kanit oppivat helposti sisäsiisteiksi, mutta taipumus siisteyteen on myös yksilöllinen asia. Papanoilla ja pissalla voi merkitä reviiriä, ja toiset kanit ovat tarkempia reviiristään kuin toiset. Jos kani pissii ja papanoi ympäri asuntoa, kannattaa sille laittaa

useita vessalaatikoita. Kani alkaa ajan mittaan suosia joitakin niistä, jolloin muut voidaan ottaa pois. Kastraatio ja sterilisaatio vähentävät reviirin merkitsemisen tarvetta.

Kanivessana toimii tilava muovivati, jossa on pohjalla kerros sanomalehteä tai puruja. Lehti tai purut peitetään paksulla kerroksella heinää tai olkia, jolloin muste ei tartu tassuihin eivätkä purut lentele pitkin asuntoa.

Kanit pitävät heinän mutustelusta ollessaan vessassa. Kun vessan kuivikkeet vaihdetaan vähintään joka toinen päivä, on vessaheinän syönti täysin sallittua. Puhtaus suojelee kania ripulilta. Kanijätteet voi valistunut omistaja mainiosti kompostoida.

Kani tarkkailee reviiriään puutarhassa

Seuraeläin ennen kaikkea

Kanit ovat kerrassaan seurallisia eläimiä. Luonnossa ne elävät yhdyskunnissa, joiden sosiaalinen elämä on hyvin vilkasta.

Ystävänsä menettänyt kotikani voi lakata syömästä, ja se on kaneille tosi vaarallista. Kania ei voi jättää viikonlopuksi yksin kotiin, sillä se voi suruissaan alkaa paastota ja sairastua. Matkojen ajaksi sille on parasta hankkia kotiin tuttu hoitaja. Puoli päivää yksin vielä menettelee, sillä hämäreäeläimenä kani yleensä lepäilee päiväsaikaan.

Kanit viihtyvät kaniensa ja ihmisten kanssa. Jotkut kanit pitävät myös koirista, kissoista, marsuista tai muista jyrksijöistä.

Samaan häkkiin pikkulemmikkien kanssa kani ei sovi. Kanin tilantarve on suurempi kuin minkään häkissä pidettävän eläimen.

Saalistavaa kissaa tai koiraa ei voi pitää vapaana kanin kanssa. Kiltin koiran liiallinen tuttavallisuus ja nuoleskelu voi olla kanista kiusallista. Jopa pienen pieni hamsteri voi käydä kanin kimppeen. Toiset hamsterit käyvät, toiset eivät. Toisaalta reipas kani voi pomottaa liian

kilttiä kotikissaa tai koiraa.

Kuka tulee toimeen kenenkin kanssa, on yksilöllistä. Ihminen on kuitenkin aina vastuussa lemmikkiensä turvallisuudesta ja viihtymisestä.

TOINEN KANI SEURAKSI?

Villikanin ison reviirin kutistuminen kotikanin kerrostaloasunnon 50 neliömetriin vaatii paljon sopeutumista. Isossa tilassa voi vältellä viholliskaneja ja viettää aikaa valikoitujen ystävien kanssa. Entä sitten, kun omistaja hankkii kanilleen kaverin ja tuo sen kotiin: tappelu siitä yleensä tulee. Onko omistaja siis valinnut kanilleen kaveriksi väärän kanin?

Jokainen kani puolustaa omaa aluettaan tunkeilijalta, ja kanta-asukas on yleensä niskan päällä. Parhaat edellytykset tutustumiselle ja ystävyydelle luo molemmille uusi, neutraali alue, jolla kanit pääsevät tutustumaan toisiinsa yksilöinä ilman reviiripaineita.

Keskinäisestä arvojärjestyksestä on silti sovittava. Toisen selkään nouseminen on merkki joko seksuaalisesta kiinnostuksesta tai pyrkimyksestä osoittaa johtoasema alla olevalle. Jos alimmaisiksi jäänyt ei ole hierarkiasta samaa mieltä, voi syntyä tappelu. Kanien tappelut voivat olla todella vakavia. Tappelevat kanit on välittömästi erotettava toisistaan.

Ystävyys ei välttämättä synny ensitapaamisella eikä toisellaakaan. Se voi vaatia viikkoja jatkuvaa päivittäistä tutustuttamista eikä kenenkään maalla. Myös rakkaus ensisilmäyksellä on mahdollista, vaikkakin valitettavan harvinaista.

Kani tottuu myös muihin eläimiin. Kuva: Sari Valasti

Mitä enemmän tilaa, sitä paremmat mahdollisuudet kaneilla on tulla ystäviksi, kun läheltä piti -tilanteet voidaan välttää väistämällä. Ei ole vaarallisempaa paikkaa tutustuttaa kahta kania kuin häkki, josta ei vihollisuuksien puhjetessa pääse pois.

KANINKIELTÄ OPPIMAAN

Kanit puhuvat tietysti kaninkieltä parhaiten. Kaniystävyykset viettävät keskipäivän siestan kylki kyljessä. Korvien, otsan ja selän nuoleminen vuorotellen on ystävyyden merkki. Ylemmässä asemassa oleva kani vastaanottaa enemmän hyväilyjä kuin se antaa. Ajan myötä, suhteen syvetessä, kanien keskinäiset huomionsoitukset jakaantuvat tasaisemmin.

Aamuin ja illoin kaniystävyykset voivat juoksennella erikseen pitkin poikin, mutta kaverin tekemisiä seurataan sivusilmällä tarkasti. Jos toinen keksii jotakin uutta ja hauskaa, toinen on varmasti heti tutkimassa samaa asiaa.

Hyvää oloaan kanit viestivät hyrisemällä hiljaa: kanit kehräävät. Tämän hurmaavan äänen herättää oman ihmisen silittely tai toisen kanin läheisyys ja hoiva. Hyvästä olosta

kertovat myös taakse ojennetut takajalat ja rento asento. Olonsa turvalliseksi tunteva kani saattaa heittäytyä kyljelleen viettämään lepohetkeä tai pikku nokosille. Kuuluu vain pehmeä mätkähdys. Varautunut kani ei koskaan tee niin, vaan se nukkuu jalkojensa päällä.

Iloinen kani tekee salamannopeita juoksupyrähdyksiä, hypähtelee ja kääntyy ympäri ilmassa. Kani voi tanssia ilosta, kun omistaja tulee työpäivän jälkeen kotiin. Kaninpoikaset leikkivät juoksuleikkejä. Ne voivat juoksuttaa kuivunutta leivänpalaa vuorotellen monta kymmentä minuuttia.

Kipua ja pahaa oloa kanit viestivät korvillaan, asennollaan ja silmillään. Korvat painuvat selkää vasten, asento on jännittyneen kyyry ja silmät siristyvät. Jos kani kirskuttaa hampaitaan kuuluvasti, sillä on jo todella pahat kivut. Eläinlääkäriin on lähdettävä viivyttelämättä.

Kanit osaavat viestiä myös ihmisten kanssa. Kani ymmärtää korvien, pään ja selän silittämisen kiintymyksen merkiksi. Vuorollaan kani nuolee tai tönii sitä silittävää ihmistä. Hetken nuoltuaan se saattaa pikku nipistyksellä kertoa, että hellimisvuoro vaihtuu taas. Herkunnälkäinen kani seuraa ihmistään keittiöön ja asettuu kerjäämään. Ahneita katseita ja ilmeikkäitä silmiä on todella vaikea vastustaa.

Kateus on kanimaailmankin kantavia voimia. Herkkujen jakaminen on parasta tehdä hierarkkisessa järjestyksessä, sillä herkkujen perässä tanssivat kanikaverukset voivat alkaa nahistella.

Leikkauttaminen kannattaa

Lemmikkikanien leikkauttaminen on suositeltavaa. Leikkaamatonta kaniurosta ja -naarasta ei pidä koskaan päästää yhteen, ellei ole tarkoitus teettää niillä poikasia. Kaneilla ei ole varsinaista kiima-aikaa lainkaan, vaan ne ovat "aina valmiina" lisääntymään. Kanien vilkas hormonitoiminta lisää reviiirin merkitsemistä, puolustamista ja tappelujen todennäköisyyttä. Sekä urokset että naaraat voivat tapella.

Poikueet voivat olla isoja, jopa 6–12 poikasta. Poikue vaatii emon hoivaa kahdeksan viikon luovutusikänsä saakka ja paljon ravitsevaa ruokaa. Hyvien lemmikkikotien löytäminen joka poikaselle on työlästä. Eläinkaupoissa näkee myytävänä jopa neljän viikon ikäisiä poikasia, mutta vieroitus niin nuorena vaarantaa poikasen hengen ja lähentelee eläinrääkkäystä.

Leikkaamattomat kaninaaraat ovat hyvin herkkiä saamaan valeraskauksia ja sukuelinten kasvaimia. Valeraskaana oleva naaras on melkoinen tuholainen kodissa, kun se rakentaa pesää ja kerää pesämateriaalia. Kohtukasvainten yleisyys lisääntyy voimakkaasti kolmen ikävuoden jälkeen.

Leikkauttaminen helpottaa kanien tutustuttamista ja lisää kaniparien ja -ryhmien rauhanomaisen yhteiselämän mahdollisuuksia. Se helpottaa myös siisteyskasvatusta ja ehkäisee naaraiden kasvaimet. Urosten leikkauttaminen on jo hyvin yleistä. Valitettavasti toistaiseksi vain harvat eläinlääkärit osaavat turvallisesti sterilisoida naaraskanin.

Luonnollista ruokaa kaneille

Kanit eivät luonnossa elä kaurapellossa, vaan niiden ravintoa ovat *heinä, ruoho, lehdet ja juuret*. Kotioloissa luonnollista, karkeaa ravintoa jäljittelevät parhaiten *heinä, varvut,*

vihreät vihannekset ja juurekset. Pääravintoa on *heinä*. Puhdasta, hyvää, kuivaa heinää pitää olla runsaasti tarjolla koko ajan, ympäri vuorokauden, kesät talvet.

Vihanneksista kaneille sopivat parhaiten tummanvihreät lehtevät laadut. *Persilja, tilli, lehti- ja varsiselleri, fenkoli, porkkana ja porkkanan naatit, voikukat ja voikukanlehdet, tuore ruoho, vehnänoras, parsakaalin lehdet ja kukinnot ja lehtikaali* ovat kaikki erinomaisia. Pinaattia voi antaa kerran-pari viikossa. Myös pikkupaloja hedelmiä, esim. *omenaa, banaania ja päärynää*, voi antaa. Kaikki vihannekset ja hedelmät on pestävä tai kuorittava. **Mitään, mikä ei kelpaisi ihmisenkin ruuaksi, ei saa antaa.**

Kaalien syöttäminen pitää aloittaa hyvin varovasti pieninä annoksina silloin tällöin. Jos kani varovaisuudesta huolimatta saa kaalista kaasua vatsaan, kaalit voi jättää kokonaan pois ruokalistalta ja korvata ne jollakin toisella vihanneksella.

TÄRKEÄÄ: Jos kani ei ole tottunut vihanneksiin tai tuoreeseen ruohoon, totuttaminen pitää tehdä hyvin varovasti. Ensin annetaan vain pikku hyppysellinen vihreää päivässä, ja annosta lisätään vähitellen. Kanin vatsan toimintaa pitää samalla seurata. Jos vatsa menee löysälle, tahtia pitää hidastaa. Muutaman viikon kuluttua päivittäinen vihannesannos voi olla jo reilu kourallinen päivässä.

Kuva: Kirsti Juhonsalo

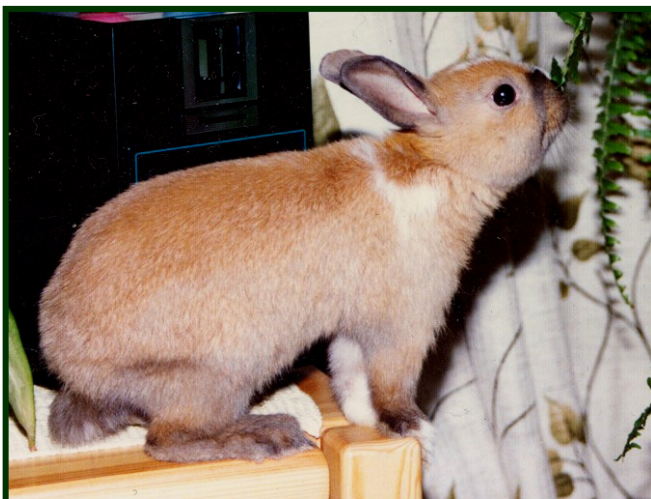
Vihannekset sinänsä eivät aiheuta kaneille ripulia, vaan äkillinen ruokinnan muutos. Päinvastoin, kanin vatsa toimii hyvin, kun se saa päivittäin paljon heinää, liikuntaa ja vihanneksia. Ihanteena on antaa kolmea eri vihannes- tai juureslaatua joka päivä.

Heinä- ja vihannesruokintaa täydennetään kuitupitoisilla kanin täysravintopuristeilla, pelleteillä. Kasvava kani saa syödä pellettejä vapaasti 6–8 kuukauden ikään saakka. Aikuiselle kanille pellettejä kannattaa säännöstellä, ettei kani liho liikaa. Hyvin heinää syövä kotikani voi turvallisesti syödä myös hiukan viljaa. Pala kuivaa kovaa tummaa leipää käy herkuksi.

Karkeasta ruokamassasta kanin umpisuolen bakteerit valmistavat proteiini- ja

vitamiinipapanoita, jotka kani syö. Liian pehmeä ja hiilihydraattipitoinen ruoka hidastaa suoliston toimintaa ja aiheuttaa muutoksia sen bakteeritasapainossa. Kani ei syö liian pitkään umpisuolessa hautuneita umpisuolipapanoita. Omistaja saattaa tulkita pehmeät, voimakkaanhajuiset, syömättömät umpisuolipapanat ripuliksi. Lievät suolistohäiriöt paranevat usein dieetin korjauksella ja kuidun lisäyksellä. Myös ylipaino voi aiheuttaa samantyyppisiä oireita. Turvallinen tapa laihduttaa kania on lisätä vähitellen karkean kuidun ja vihannesten osuutta ravinnossa.

Kanit ovat luonnostaan uteliaita. Kuva. Anne Löppönen

SYÖMÄTTÖMYYS TAI RIPULI - ELÄINLÄÄKÄRIÄ TARVITAAN

Jos kani on haluton syömään, se pitää viedä heti eläinlääkəriin. Sillä saattaa olla hammaspiikkejä, suolistotulehdus tai -tukos. Jos vika on poskihampaissa, eläinlääkəriissä voi joutua käymään useinkin. Jos vika on etuhampaissa, eläinlääkəri voi opastaa omistajan lyhentämään hampaat itse. Myös suolitukoksen hoito-ohjeet saa eläinlääkəriiltä. Kotikonstina voi yrittää varovasti juottaa kanille tuoretta tai säilyketölkin ananasmehua.

Kanin suoliston herkkä bakteeritasapaino voi heilahtaa väärän ruokinnan, äkillisen ruokinnan muutoksen, stressin tai antibioottihoidon takia. Kanin suolistossa elää monia eri bakteereita. Osa niistä on ylivallan saadessaan erittäin vaarallisia, sillä ne voivat erittää voimakkaita myrkköjä. Oire voi olla äkillinen ripuli.

Kanin ripuli vaatii aina välitöntä eläinlääkəriin hoitoa – nestehoitoa, vitamiineja ja mahdollisesti antibiootteja – ja lisäksi useiden päivien pötevää kotihoitoa: tukiruokintaa, lämpöä ja hoivaa. Aina ei äkillinen suolistotulehdus edes ehdi oireilla ripulina. Kaikki kanin käyttäytymisen muutokset ja kiputilat kannattaa huomioida ja hankkia ajoissa apua.

